

Vårt Dnr: E-20260410-1
Vår ref: Per Segerbäck

Folkbildningsrådet

Er referens:

folkhogskola@folkbildningsradet.se
CC -

Diarienummer: 25/00704

Yttrande över förslaget: "Förslag till nytt statsbidragssystem och nya villkor för folkhögskola"

1 Våra synpunkter på remissen i sammanfattning

Elöverkännligas Riksförbund har tagit del av Folkbildningsrådets förslag till nya statsbidragsvillkor för folkhögskola (remissunderlag 2026-01-12). Vi välkomnar ambitionen att stärka folkhögskolans särart och kvalitet, samt de positiva förslagen gällande organisation för deltagarhälsa och individuella studieplaner.

Samtidigt har vi invändningar mot förslaget som riskerar att diskriminera studenter med funktionsnedsättning, särskilt elöverkännliga. Utan ändringar i förslaget, speciellt gällande kravet på fysisk närvaro och finansieringen av stödinsatser, riskerar folkhögskolan att utesluta en grupp som har störst behov av utbildningens "andra chans".

Vi hänvisar i detta yttrande till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och Diskrimineringslagen (2008:567). Vi har även beaktat Funktionsrätt Sveriges remissvar som understryker de ekonomiska riskerna och behovet av långsiktighet och som vi ställer oss bakom.

2 Svar på remissfrågor

2.1 Vilka övergripande ekonomiska och organisatoriska utmaningar och möjligheter ser ni med det nya fördelningssystemet?

Utmaning: Det föreslagna systemet med tidsbegränsad kompensationsmodell (nedtrappning under 2027–2029) skapar en osäkerhet som är ohållbar för skolor med många studenter med funktionsnedsättning. Som Funktionsrätt Sverige påpekar, riskerar skolor att förlora upp till 1 miljon kronor per år. För elöverkännliga studenter innebär anpassningar (t.ex. avskärmning, teknisk utrustning, mm) kostnader som schablonbidraget inte täcker.

Rekommendation: Förstärkningsbidraget måste vara långsiktigt och kostnadsneutralt. Skolor måste kunna räkna med att stödinsatser finansieras även efter 2029.

2.2 Hur påverkas folkhögskolorna av höjningen av lärartäthet för allmän kurs?

Bedömning: Höjningen till 2,0 årstjänster per 1 000 deltagarveckor är positivt och välkommet. Det stärker möjligheten till individuellt stöd.

Risk: Vi ser en risk att denna höjning inte kompenseras fullt ut i bidraget. Om skolor tvingas prioritera mellan att uppfylla lärartäthet och att finansiera tekniska anpassningar för funktionsnedsatta, kan stödet till de mest utsatta drabbas.

2.3 Vilka konsekvenser ser ni för folkhögskolan och deltagarna av att kravet på lärartäthet på särskilda kurser tas bort?

Konsekvenser: Vi ser detta som en allvarlig risk. Särskilda kurser är ofta den huvudsakliga vägen in för personer med omfattande funktionsnedsättningar, inklusive elöverkänslighet. Att ta bort minimikravet kan skapa ett incitament där skolor väljer att inte ta emot dessa studenter för att dra ner på kostnader.

Rekommendation: Behåll ett minimikrav på lärartäthet för särskilda kurser, alternativt inför ett särskilt tillägg för kurser med deltagare som har omfattande stödbehov.

2.4 Vilka möjligheter och konsekvenser ser ni av villkoren om en organisation för deltagarhälsa?

Positiv möjlighet: Kravet på en organisation för deltagarhälsa är ett viktigt steg för att systematisera stödet.

Villkor: För att detta ska fungera krävs att personalen har specifik kompetens om olika funktionsnedsättningar. En kurator eller studiehandedare måste förstå de praktiska och medicinska aspekterna av t.ex. elöverkänslighet för att kunna planera rätt anpassning. Utan tillförda medel riskerar resurser att tas från undervisningen.

2.5 Hur påverkas folkhögskolorna av förslaget om att minst hälften av verksamheten ska genomföras på plats?

Kritisk invändning: Detta villkor är diskriminerande för studenter med funktionsnedsättningen elöverkänslighet. För denna grupp är distansstudier många gånger inte ett val, utan en nödvändighet för att alls kunna delta i utbildning. Ett generellt tak på 50 % distansverksamhet utan möjlighet till undantag strider mot diskrimineringslagens krav på skäliga anpassningar och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 24.

Rekommendation: Inför en obligatorisk undantagsklausul. Studenter med en funktionsnedsättning eller sjukdom som ger behov av distansstudier måste kunna studera 100 % på distans utan att detta påverkar skolan bidragsmässigt.

2.6 Hur kan ni implementera de nya villkoren inom den givna tidsplanen, och vilket ytterligare stöd behöver ni från Folkbildningsrådet?

Behov: Det behövs, ej diskriminerande, tydliga riktlinjer för vad som räknas som "tillgänglighet" för olika funktionsnedsättningar.

1. Kompetensutveckling: Stöd för personal att förstå elöverkänslighet och andra funktionsnedsättningar.

2. Statistik: Krav på att rapporteringen till SCB delas upp efter typ av funktionsnedsättning för att synliggöra om grupper utesluts.
3. Undantagsprocess: En tydlig process för hur skolor ansöker om dispens från närvarokravet för enskilda studenter.

3 Sammanfattande krav och förslag

För att förslaget ska vara förenligt med mänskliga rättigheter och fungera i praktiken krävs följande ändringar innan beslut fattas i september 2026:

1. Undantag från 50 %-tak: Möjlighet för studenter med funktionsnedsättning eller medicinskt behov att studera 100 % på distans.
2. Långsiktig finansiering: Ta bort tidsbegränsningen på förstärkningsbidraget.
3. Lärartäthet: Behåll minimikrav även för särskilda kurser eller ersätt med specifika stödmedel.
4. Fempersonerskrav: Ta bort kravet på minst fem deltagare för särskilt förstärkningsbidrag för att möjliggöra stöd till enskilda studenter.
5. Specifik statistik: Krav på rapportering uppdelad på diagnos/funktionsnedsättning för uppföljning av tillgänglighet.

4 Slutsats

Folkhögskolan är en avgörande resurs för personer med funktionsnedsättning som inte klarat det ordinarie skolsystemet. Att stärka kvaliteten är viktigt, men inte om det sker på bekostnad av tillgängligheten. Vi ber Folkbildningsrådet att ta dessa synpunkter på största allvar för att säkerställa att folkhögskolan förblir en inkluderande utbildningsform för alla.

Vi står till förfogande för vidare dialog!

5 Om oss

Elöverkänsligas Riksförbund är en funktionsrättsorganisation som organiserar personer med funktionsnedsättning elöverkänslighet.

Förbundet är medlem i Funktionsrätt Sverige som organiserar 53 funktionsrättsförbund.

Förbundet har för närvarande ca 1800 medlemmar.

Enligt Miljöhälsorapporten 2009 från Socialstyrelsen är 3,2 % av den vuxna befolkningen elöverkänsliga. Det motsvarar över 300 000 personer. Cirka 0,4 % är svårt drabbade.

Elöverkänslighet är en funktionsnedsättning och elöverkänsliga omfattas av "Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken" antagen av riksdagen den 11 maj år 2000.

I FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som EU har antagit och Sverige ratificerat är det "universellt utformade samhället" en central utgångspunkt.

De kraftiga utbyggnaden av trådlös teknik de senaste 25 åren har medfört en mycket försämrad tillgänglighet i hela samhället för elöverkänsliga. Detta har skett trots att allt fler varningssignaler kommer från olika håll, såsom resolutioner och deklARATIONER från internationella organ (se nedan), i form av forskningsrapporter och inte minst, de drabbades dokumenterade erfarenheter. Resolution 1815 (2011)¹ från Europarådet uppmanar medlemsländerna bland annat att:

8.1.4. ägna särskild uppmärksamhet åt elöverkänsliga människor som lider av ett syndrom som medför överkänslighet mot elektromagnetiska fält och införa särskilda åtgärder för att skydda dem, inklusive att inrätta strålningsfria zoner som inte täcks av trådlösa nätverk;

Fler angelägna råd återfinns i den kompletta resolutionstexten (svensk översättning bifogas).

Den 31 maj 2011 tillkännagav WHO:s cancerforskningsorgan IARC att de beslutat att klassificera radiofrekventa elektromagnetiska fält, som de långt tidigare gjort med lågfrekventa magnetfält, såsom "Class 2B carcinogen", det vill säga som möjligen cancerframkallande, i samma grupp som DDT och bly².

Den 11 maj 2015 lämnade 190 forskare från 39 länder in en uppmaning till FN, FN:s medlemsstater och Världshälsoorganisationen (WHO) där man begär att de [FN] antar mer skyddande riktlinjer för exponering för elektromagnetiska fält (EMF) och trådlös teknik, med hänsyn till allt starkare bevis för risker.

Forskarna bakom "International EMF Scientist Appeal"³, uppmanar generalsekreteraren och FN-anslutna organ att främja förebyggande åtgärder för att begränsa EMF-exponeringar och att utbilda

¹ Resolution 1815 (2011) länk till originaltext på engelska:
<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewPDF.asp?FileID=17994&lang=en>

² Meddelande om IARC:s (International Agency for Research on Cancer) klassificering av radiofrekventa fält inklusive de som kommer ifrån moderna kommunikationsutrustning och mobiltelefoner som möjligen cancerframkallande, länk till IARC:s meddelande: http://www.iarc.fr/en/media-centre/pr/2011/pdfs/pr208_E.pdf

allmänheten om hälsoriskerna, i synnerhet för barn och gravida kvinnor.

I dokumentet ”EUROPAEM EMF Guideline 2016 for the prevention, diagnosis and treatment of EMF-related health problems and illnesses”⁴, redogör Europas främsta läkare och experter på problematiken runt elöverkänslighet för den vetenskapliga bakgrunden och ger rekommendationer avseende diagnos och behandling.

I en nyligen publicerad forskningsrapport⁵ med titeln ”Electrohypersensitivity as a Newly Identified and Characterized Neurologic Pathological Disorder: How to Diagnose, Treat, and Prevent It.” redogör professor D. Belpomme och medarbetare för bl a hur elöverkänslighet kan diagnosticeras, behandlas och förebyggas. Se referens nedan.

För Elöverkänsligas Riksförbund:

Per Segerbäck, sakkunnig

Bilaga: Resolution 1815 (2011) från Europarådet i svensk översättning (PDF)

³ Länk till pressmeddelandet: i original på engelska:
https://emfscientist.org/images/docs/EMF_Scientist_Press_Release_5-1-2015.pdf
Svensk översättning: https://emfscientist.org/images/docs/transl/Swedish_EMF_Scientist_Appeal_2015.pdf

⁴ Länk till komplett artikel på engelska:
<https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/reveh.2016.31.issue-3/reveh-2016-0011/reveh-2016-0011.pdf>

⁵ Belpomme, D.; Irigaray, P. Electrohypersensitivity as a Newly Identified and Characterized Neurologic Pathological Disorder: How to Diagnose, Treat, and Prevent It. Int. J. Mol. Sci. 2020, 21, 1915.
Länk till komplett artikel på engelska: https://www.mdpi.com/1422-0067/21/6/1915?type=check_update&version=2